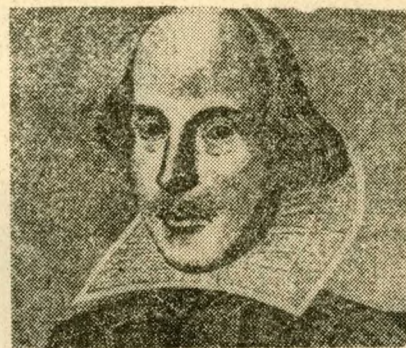

Shakespeare album

I.

PEST-BUDÁN

Budán, a Színháztudományi Intézetben beszélgetünk Mályuszné Császár Edittel, a magyar színháztörténet kutatójával.

— Melyik volt az a magyar nyelvű Shakespeare-előadás a fővárosban, amelyik a legrégebbiek közül való és ma is feleleveníthető?

— A Hamlet, másfél évszázaddal ezelőtt, a Hacker Szálában, Pesten. Még pontosabban: 1810. március 29-én, amikor a Vidától irányított, második fővárosi magyar társulat rászánta magát a Hamlet előadására.

— Milyen fordításban játszották?

— A Hamlet népszerűsítése Magyarországon Kazinczy Ferenc nevéhez kapcsolódik. Kazinczy már 1790-ben így lelkesedett: „Nem esmerek semmi darabot... a' mely inkább érdemelne meg a' játszást, mint Hamlet.” Fordításának címlapjára ezt írta: „Shakespeare munkája, úgy a' mint az, a' mi játszó-színeinkre léphet.” A Kazinczy-féle szöveg

hat felvonásból állt és az Egérfogó-jelenettől kezdve egyre nagyobb mértékben tért el az eredetitől. Megváltozott a szereplők neve is, Poloniusból Oldenholm, Horatióból Gusztáv lett. Rosencrantz személye ugyanakkor beleolvadt Guildensternébe, nyilván, mert a társulatok az idő tájt nem rendelkeztek nagy létszámmal sehol sem.

— Kik voltak a főszereplők?

— Pontos adataink ma már nincsenek, de a neveket nagy valószínűséggel rekonstruálhatjuk. Egy korabeli beszámolóból kitűnik, hogy a legjobb magyarországi Hamlet 1815-ben: Benke. A beszámoló elragadtató sorai, megítélsem szerint, arra vallanak, hogy alaposan átgondolt és begyakorolt játékról olvasunk bennük. Mi sem valószínűbb tehát, mint hogy Benke volt az 1810-es Hamlet is, annál is inkább, mert akkor éppen a második fővárosi magyar társulatnál működött. Abban az évben két olyan színész is található a társulatnál, aki Oféliát játszhatta: Murányiné és Czagányiné. Melyiket válasszuk a kettő közül? Déryné visszaemlékezései-

ből tudjuk, hogy Murányiné nagyon is ráért őt, a kis kezdőt, a sok serelem miatt vigasztalni. Hozzávehetjük, hogy Murányiné abban az időben terhes volt. Így következethetünk: Ofélia szerepében más, mint Czagányiné, nem léphetett színpadra.

— Milyen volt a színpad?

— A mécsesekkel felszerelt, süllyeszthető-felhúzható ágasokból, a rivalda mécsessorából és a kulisszák mögött elrejtett, bádögernyős gyertyatartókból „áradt” a fény a díszletekre. Az a szerencsénk, hogy a társulat teljes díszletjegyzékét ismerjük és akkoriban még az állandó raktárból válogatták a díszleteket minden szindarabhoz. A Hamlet díszletezésére is ebből következethetünk. A trónteremben játszódó jelenetek számára rendelkezésre állt a díszletjegyzék 8. számú tétele: a „Terem”. Polonius és gyermekei beszélgethettek az „Uri társalgó szoba” elnevezésű díszletben. A külső téri jelenetek mind a „Kert”-ben folytak le, ahol a 17-es számmal jelölt „Siremlék” is felállításra került. A temetési jelenet kimaradt; tudjuk, hogy az csak később, az Aranyféle fordítás bemutatóján szerepelt először Magyarországon; egyházi szertartás, pap az egykorú színházi törvények szerint ugyanis nem szerepelhetett színpadon a Habsburgok birodalmában. Az 1810-es Hamlet-produkció, a kihagyások és ide-oda vetések miatt, mindössze hét díszletserét és három-négy díszletet igényelt. A színpadi jelmezek, Hamlet fekete trikónadrágján kívül szintén nem mutatnak egyenes vonatkozást a darabban. Máskor sem öltöttek korhű jelmezt a színészek. Hamlet is jobbára az előadással egykorú divat szerint öltözött, sőt régebben rizporos parókát is viselt. A Szellem a „Débreceni köntösök” egyikébe bújt.

— Milyen lehetett az előadás?

— Hogy valójában, egész Európa viszonylatában, milyen szinten mozgott ez az előadás, arra vonatkozólag könyvelmőség lenne bármit is állítanunk. Egy kétségtelen: már annak a kornak a magyar színészei is átérték feladatuk nagy és megtisztelő voltát. A bemutatót még abban az évben két másik Hamlet-előadás követte, ami akkor igazán hatalmas sikernek számított.

Simon Gy. Ferenc

A Hacker Szála az eredeti formájában. (Az épület — némileg átalakítva — ma is megtalálható a VII., Tanács körút 7. szám alatt.)

(Folytatjuk)